

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”
(для спеціалістів, магістрів)**

МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри фінансів та статистики *В. І. Пахомовим*

Затверджено на засіданні кафедри фінансів та статистики (протокол № 3 від 07.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Пахомов В. І. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Фінансовий менеджмент” (для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2008. — 42 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, навчально-тематичний план, зміст матеріалу для самостійного вивчення дисципліни “Фінансовий менеджмент”, питання для самоконтролю і самоперевірки знань та співбесіди, індивідуальні завдання, зміст самостійної роботи, теми рефератів, ключові терміни, список літератури, а також додатки.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний процес передбачає здобуття студентами знань під час аудиторних лекційних і семінарських занять та самостійної, індивідуальної роботи, спрямованої на формування вміння самостійно засвоювати навчальний матеріал.

Мета вивчення дисципліни “Фінансовий менеджмент” — опанувати теоретичними знаннями з управління фінансами на підприємстві, а також набути навички прийняття фінансових рішень, спираючись на фінансовий аналіз та планування.

Для цього передбачається:

- вивчити сутність і методичні основи фінансового менеджменту;
- набути навичок управління формуванням і використанням прибутку;
- засвоїти підходи до управління оборотними засобами, грошовими потоками та інвестиціями;
- оволодіти методикою визначення вартості власного, позикового і залученого капіталу, засвоїти способи оптимізації структури капіталу підприємства;
- оволодіти методами аналізу фінансового становища підприємства, розрахунку потреби підприємства у фінансових ресурсах;
- вивчити методи фінансового планування та розуміти зміст фінансових планів;
- вивчити підходи до управління фінансовими ризиками;
- оволодіти методикою антикризового управління підприємством.

Дисципліна “Фінансовий менеджмент” базується на вивченні таких дисциплін: “Економіка підприємства”, “Фінанси”, “Гроші та кредит”, “Фінанси підприємств”, “Управління витратами та цінами”, “Бухгалтерський облік”, “Податкова система”, “Фінансовий аналіз”.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен вміти самостійно здійснювати фінансовий аналіз та фінансове планування.

Дисципліна “Фінансовий менеджмент” поглиблює знання, отримані студентами при вивченні курсів “Фінанси”, “Гроші та кредит”, “Фінанси підприємств”, “Управління витратами та цінами”, “Бухгалтерський облік”, “Податкова система”, “Фінансовий аналіз”, “Фінансова діяльність суб’єктів господарювання”, “Фінансовий ринок”.

Самостійна робота повинна забезпечити можливість досконаліше опанувати предмет курсу, засвідчити практичну значущість дисципліни та взаємозв'язок між темами курсу.

Методичні матеріали передбачають отримання знань для виконання студентами заочної форми навчання контрольної роботи згідно з Програмою вивчення дисципліни "Фінансовий менеджмент", розробленої М. В. Грідчиною.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Мета, методичні та організаційні основи фінансового менеджменту
1	Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту
2	Система забезпечення фінансового менеджменту
3	Управління грошовими потоками на підприємстві
4	Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках
5	Управління прибутком
	Змістовий модуль II. Управління активами та пасивами на підприємстві
6	Управління оборотними активами
7	Вартість (ціна) і оптимізація структури капіталу
8	Управління інвестиціями
9	Управління фінансовими ризиками
10	Аналіз фінансових звітів
11	Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування
12	Антикризове фінансове управління на підприємстві
Разом	годин: 108

ЗМІСТ МАТЕРІАЛУ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ
дисципліни
“ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

Змістовий модуль I. Мета, методичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття та сутність фінансового менеджменту як процесу прийняття фінансових рішень, системи управління на підприємстві та як науки.

Розглядаючи фінансовий менеджмент як систему управління, слід розглянути елементи, з яких вона складається:

- 1) суб'єкт управління — це фінансова служба підприємства;
- 2) об'єкт управління — це процеси формування і використання фінансових ресурсів, формування фінансових результатів тощо;
- 3) інформаційна база — фінансова звітність і матеріали бухгалтерського та управлінського обліку;
- 4) принципи фінансового менеджменту — це основні положення, що визначають порядок його організації на підприємстві;
- 5) функції фінансового менеджменту — основні види управлінської діяльності (фінансовий аналіз, фінансове планування, управління капіталом тощо).

Вивчаючи організацію фінансового менеджменту на підприємстві та його завдання, слід визначити особливості формування і функціонування фінансової служби на підприємствах різних організаційно-правових форм.

Необхідно усвідомити зміст таких завдань фінансового менеджменту:

- 1) ресурсне забезпечення операційної та інвестиційної діяльності підприємства;
- 2) підвищення ефективності господарської діяльності;
- 3) забезпечення платоспроможності, фінансової незалежності та кредитоздатності підприємства.

Необхідно засвоїти місце принципів комерційного розрахунку та самофінансування в організації фінансового менеджменту.

Ознайомитись з поняттями фінансової стратегії та фінансової політики.

Критерії оцінювання результатів роботи фінансового менеджера.

Важливо усвідомити необхідність врахування державного регулювання фінансової діяльності при прийнятті фінансових рішень і визначити для себе його основні напрями.

Індивідуальне завдання: сутність механізму фінансового менеджменту.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанування теоретичними знаннями стосовно механізму фінансового менеджменту.

Самостійна робота:

- 1) підготувати відповідь на питання “Функціонування фінансової служби на підприємствах різних організаційно-правових форм”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Завдання фінансового менеджменту
2. Функції фінансового менеджменту.
3. Фінансова стратегія як складова загальної стратегії підприємства.
4. Стан державного регулювання фінансової діяльності в Україні.

Ключові терміни: фінансовий менеджмент, функції фінансового менеджменту, фінансовий аналіз, фінансове планування, фінансові рішення, фінансова стратегія, фінансова політика, платоспроможність, фінансова незалежність, кредитоздатність.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та функції фінансового менеджменту.
2. Організація фінансового менеджменту на підприємстві та його завдання.
3. Функції фінансового менеджера.
4. Організація управління фінансами підприємств різних організаційно-правових форм.
5. Принцип комерційного розрахунку як основний принцип фінансового менеджменту на підприємстві.

6. Процес прийняття фінансових рішень.
7. Фінансова стратегія як складова загальної стратегії підприємства.
8. Сутність та види фінансової політики на підприємстві.
9. Форми державного регулювання фінансової діяльності.

Література [5; 20; 26; 56; 61–63]

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Необхідність організаційного та інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.

Принципи формування організаційної системи управління. Ієрархічне та функціональне формування центрів управління на підприємстві. Центри відповідальності підприємства (центри формування прибутку, центри інвестицій тощо) в системі фінансового менеджменту.

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.

Вимоги до фінансової інформації.

Групи фінансової інформації:

- 1) фінансове становище держави;
- 2) стан фінансового ринку;
- 3) стан контрагентів та конкурентів;
- 4) фінансове становище підприємства.

Основні джерела та користувачі фінансової інформації.

Фінансова звітність як джерело інформації про фінансове становище підприємства. Вітчизняні та міжнародні стандарти фінансового обліку і складання фінансової звітності. Вимоги до фінансової звітності. Склад фінансової звітності. Зміст і структура балансу підприємства. Види активів та їх вартісна оцінка. Характеристика джерел фінансування (пасивів). Звіт про фінансові результати як джерело фінансового аналізу. Звіт про рух грошових коштів та Звіт про рух власного капіталу, їх структура і зміст. Достовірність фінансової звітності. Управлінський облік як внутрішнє джерело інформації для аналізу, планування та контролю. Зовнішні джерела інформації, які використовують для управління фінансами підприємств.

Індивідуальне завдання: центри відповідальності підприємства в системі фінансового менеджменту.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанування теоретичними знаннями стосовно організаційного забезпечення фінансового менеджменту.

Самостійна робота:

- 1) підготувати відповідь на питання “Джерела фінансової інформації”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
2. Інформаційна база фінансового менеджменту.
3. Вимоги до фінансової звітності та її склад.
4. Управлінський облік і його використання для управління фінансами.
5. Фінансова звітність як джерело фінансового аналізу.

Ключові терміни: фінансова звітність, форми фінансової звітності, фінансовий та управлінський облік, центри управління та центри відповідальності підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Організаційне забезпечення процесу управління фінансами.
2. Інформаційне забезпечення процесу управління фінансами.
3. Види та джерела фінансової інформації.
4. Основні джерела інформації про фінансове становище підприємства.
5. Фінансова звітність підприємства та її склад.
6. Зміст і структура балансу підприємства.
7. Звіт про фінансові результати, його структура і зміст.

Література [2; 6–8; 20; 26; 56; 62; 63]

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття та класифікація грошових потоків підприємства. Склад і особливості формування вхідних і вихідних потоків.

Мета та складові процесу управління грошовими потоками.

Студент повинен засвоїти, що основною метою управління грошовими потоками є забезпечення платоспроможності підприємства шляхом балансування обсягів надходження і витрат коштів і їх синхронізації в часі.

До процесу управління грошовими потоками підприємства входять складові, що відповідають загальним функціям управління (облік, аналіз, планування, регулювання, контроль):

1. Облік грошових потоків підприємства.
2. Аналіз грошових потоків підприємства за попередні періоди.
3. Планування грошових потоків підприємства.
4. Оптимізація грошових потоків підприємства.
5. Формування системи контролю за грошовими потоками підприємства.

Студенти повинні засвоїти зміст складових управління грошовими потоками і особливо методи оптимізації грошових потоків підприємства, а також прямиї і непрямий метод їх аналізу.

Слід глибоко розглянути питання складання плану надходження та витрачання грошових коштів (платіжного календаря). При цьому розглянути методику планування виручки від реалізації продукції, робіт, послуг. Прогнозування інкасації дебіторської заборгованості. Визначити умови забезпечення постійного позитивного грошового потоку (перевищення припливу коштів над відпливом).

Індивідуальне завдання: методика планування виручки від реалізації продукції, робіт, послуг.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанування теоретичними знаннями стосовно планування вхідного грошового потоку.

Самостійна робота:

- 1) підготувати відповідь на питання “Оптимізація грошових потоків підприємства”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Склад вхідних грошових потоків підприємства і завдання управління ними.
2. Склад вихідних грошових потоків підприємства і завдання управління ними.
3. Аналіз грошових потоків і забезпечення перевищення припливу коштів над відпливом.
4. Зміст і порядок складання плану надходження та витрачання грошових коштів (платіжного календаря).
5. Оптимізація грошових потоків підприємства.

6. Формування системи обліку та контролю за грошовими потоками підприємства.

Ключові терміни: грошовий потік, вхідний грошовий потік, вихідний грошовий потік, чистий грошовий потік, прямий і непрямий методи аналізу грошових потоків, оптимізація грошових потоків, план надходження та витрачання грошових коштів (платіжний календар).

Питання для самоконтролю

1. Поняття грошового потоку.
2. Класифікація грошових потоків.
3. Форми обліку грошових потоків підприємства.
4. Методи аналізу грошових потоків підприємства.
5. Порядок планування грошових потоків підприємства.
6. Методи оптимізації грошових потоків підприємства.
7. Зміст плану надходження та витрачання грошових коштів (платіжного календаря).

Література [8; 18; 20; 28; 43; 70]

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках. Поняття відсотка, простий і складний відсоток. Формули розрахунку майбутньої і нинішньої вартості грошей. Поняття ануїтету та визначення його майбутньої і нинішньої вартості. Чинники, що впливають на ставку дисконтування; вибір ставки дисконтування при обґрунтуванні доцільності фінансових операцій.

Вартість грошей у часі за інфляції. Фактор інфляції та номінальна і реальна ставки відсотка. Розрахунок реальної ставки відсотка. Розрахунок майбутньої і нинішньої вартості грошей з урахуванням фактора інфляції. Вартість грошей у часі з урахуванням ризику. Зв'язок між рівнем ризику і ставкою відсотка. Безризикова ставка відсотка і премія за ризик.

Самостійна робота:

- 1) підготувати відповідь на питання “Розрахунок вартості ануїтету”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Вартість грошей у часі за інфляції.
2. Вартість грошей у часі з урахуванням ризику.
3. Вартість грошей у часі з урахуванням фактора ліквідності.

Ключові терміни: простий відсоток; складний відсоток, ануїтет, майбутня вартість; нинішня вартість; дисконтування; нарощування, номінальна і реальна ставки відсотка.

Питання для самоконтролю

1. Поняття вартості грошей у часі та види відсотока.
2. Наведіть формули: дисконтування; нарощування, ануїтету.
3. Наведіть формули: дисконтування; нарощування, з урахуванням ризику та з урахуванням інфляції.
4. Чинники, що впливають на вибір ставки дисконтування.

Література [20; 58; 60; 63; 65; 68]

Тема 5. Управління прибутком

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Перш за все студенти повинні засвоїти, що управління формуванням прибутку можна розділити на управління формуванням прибутку та управління розподілом прибутку.

Управління формуванням прибутку передбачає здійснення його обліку, аналізу, планування, розробки заходів щодо збільшення обсягу прибутку та підвищенню рентабельності підприємства.

Управління формуванням прибутку включає в себе управління формуванням прибутку від основної діяльності підприємства та управління формуванням прибутку від неосновної діяльності підприємства.

Студенти повинні засвоїти, що аналіз формування і розподілу прибутку передбачає використання всіх основних методів фінансового аналізу (горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; факторний аналіз; метод коефіцієнтів).

Аналіз формування прибутку передбачає аналіз обсягів і структури доходів і витрат. Аналізуються обсяги формування прибутку за видами діяльності, по підрозділах підприємства, за видами продукції, аналізуються показники маржинального доходу, склад і структура витрат на виробництво. Розраховуються показники рентабельності

в цілому по підприємству, за видами діяльності. Операційний аналіз (аналіз “витрати – обсяг – прибуток”) передбачає розподіл витрат на перемінні і умовно-постійні, визначення “порогу” рентабельності (точка безбитковості) та запасу “фінансової міцності”.

Слід засвоїти, як здійснюється використання результатів операційного аналізу для розробки напрямів цінової політики та максимізації прибутку. Формування ціни продукції на основі повної та часткової собівартості.

Слід визначити та засвоїти методи планування прибутку (прямого розрахунку; розрахунково-аналітичного, економіко-математичного моделювання).

Управління розподілом прибутку включає в себе аналіз розподілу прибутку планування цільового прибутку, розробку політики розподілу прибутку. Аналіз розподілу прибутку передбачає розрахунок структури його розподілу за напрямками використання на нагромадження і споживання.

Розробка дивідендної політики. Основні положення, принципи та теорії дивідендної політики. Фактори, що впливають на дивідендну політику. Визначення розміру дивідендного фонду, форми та порядку виплати дивідендів.

Індивідуальне завдання: операційний аналіз прибутку.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблеми здійснення операційного аналізу прибутку.

Мета завдання: опанування теоретичними знаннями стосовно здійснення операційного аналізу прибутку.

Самостійна робота:

1) підготуватися до дискусії за проблемою “Вплив дивідендної політики на розвиток підприємства”;

2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Управління формуванням прибутку.
2. Управління розподілом прибутку.
3. Основні положення, принципи та теорії дивідендної політики.
4. Методи нарахування і виплати дивідендів.
5. Використання поділу витрат на змінні та умовно-постійні в управлінні фінансами.

6. Операційний важіль. Визначення сили впливу операційного важеля.

Ключові терміни: прибуток, рентабельність, операційний аналіз прибутку, точка беззбитковості, запас “фінансової міцності”, дивіденди, дивідендна політика.

Питання для самоконтролю

1. Чи може прибуток від операційної діяльності бути більшим від валового? Обґрунтуйте відповідь.
2. Етапи управління формуванням прибутку.
3. Види аналізу прибутку.
4. Методи планування прибутку.
5. Визначення “порогу рентабельності”(точки беззбитковості) і “запасу” фінансової міцності.
6. Зміст операційного аналізу (аналіз “витрати — обсяг реалізації — прибуток”).
7. Формування ціни продукції на основі повної та часткової собівартості.
8. Види прибутку підприємства. Управління формуванням і розподілом прибутку.
9. Вплив оподаткування на формування і розподіл прибутку.
10. Розподіл чистого прибутку на нагромадження і споживання.
11. Сутність основних теорій дивідендної політики.

Література [1; 7; 19; 44; 62; 63]

Змістовий модуль II. Управління активами та пасивами на підприємстві

Тема 6. Управління оборотними активами

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Оборотні засоби підприємства, їх структура та джерела формування.

Перш за все студенти повинні засвоїти, що управління оборотними активами можна розділити на управління оборотними засобами в цілому, та на управління окремими видами оборотних активів (запаси, дебіторська заборгованість, залишок грошових коштів). Основне завдання управління оборотними активами в цілому — це забезпе-

чення фінансовими ресурсами поточної діяльності. До управління оборотними засобами в цілому належить: облік та аналіз оборотних засобів; нормування оборотних засобів; планування потреби в оборотних засобах та планування обсягів їх формування за джерелами надходження; розробку політики фінансування оборотних активів. Нормування оборотних активів полягає у розробці норм і нормативів відповідними методами. Поняття власних оборотних засобів підприємства. Методи визначення потреби в оборотних засобах.

Вибір політики фінансування оборотних активів передбачає вибір джерел фінансування оборотних активів. Типи політики фінансування оборотних активів.

Вивчаючи управління окремими елементами оборотних активів слід розглянути методи управління товарно-матеріальними запасами, дебіторською заборгованістю, коштами на поточних рахунках. Політика надання товарного кредиту. Методи рефінансування дебіторської заборгованості. Модель Міллера-Орра як модель оптимізації розміру залишків грошових коштів. Визначити шляхи прискорення оборотності оборотних активів та підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства.

Індивідуальне завдання: нормування оборотних активів.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанувати теоретичними знаннями стосовно нормування оборотних активів.

Самостійна робота:

1) підготуватися до дискусії за проблемою “Вплив політики фінансування оборотних активів на економічний розвиток та фінансове становище підприємства”;

2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Облік та аналіз оборотних засобів.
2. Нормування оборотних засобів.
3. Планування потреби в оборотних засобах.
4. Види політики фінансування оборотних активів.
5. Політика надання товарного кредиту.
6. Методи рефінансування дебіторської заборгованості.

Ключові терміни: оборотний капітал, власний оборотний капітал, показники оборотності, показники платоспроможності, типи політики фінансування оборотних активів, облік векселів, факторинг.

Питання для самоконтролю

1. Оборотні активи, їх класифікація.
2. Показники оборотності оборотних засобів.
3. Нормування оборотних активів.
4. Методи управління товарно-матеріальними запасами.
5. Методи управління дебіторською заборгованістю.
6. Види політики фінансування оборотних активів.
7. Структура і джерела формування оборотного капіталу підприємства.
8. Фактори, що впливають на розмір власних оборотних засобів підприємства.
9. Методи розрахунку постійної потреби підприємства в оборотних засобах.

Література [6; 20; 26; 49; 61; 63]

Тема 7. Вартість (ціна) і оптимізація структури капіталу

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття капіталу підприємства та його структури. Характеристика складу та джерел формування власного капіталу. Поняття та класифікація заборговань підприємства. Поняття вартості капіталу. Показники вартості (ціни) капіталу, що залучається підприємством із різних джерел. Поняття та розрахунок середньозваженої ціни капіталу. Шляхи зниження середньозваженої вартості капіталу. Показник граничної ціни капіталу та його застосування при визначенні доцільності залучення додаткового капіталу. Вплив ціни і структури капіталу на вартість підприємства. Методи оцінювання вартості підприємства.

Управління структурою капіталу як визначення його оптимальної структури. Підходи до визначення оптимального співвідношення між власним і позичковим капіталом. Поняття та розрахунок ефекту фінансового лівериджу (важеля) і його використання для визначення оптимального співвідношення між власним і позичковим капіталом.

Політика управління власним капіталом (дивідендна, амортизаційна та емісійна політика). Планування руху власного капіталу.

Управління залученням капіталу за рахунок зобов'язань. Планування потреби у залученні капіталу за рахунок зобов'язань.

Індивідуальне завдання: підходи до визначення оптимального співвідношення між власним і позичковим капіталом.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанувати теоретичними знаннями стосовно підходів до визначення оптимального співвідношення між власним і позичковим капіталом.

Самостійна робота:

- 1) підготуватися до дискусії за проблемою “Вплив структури капіталу на фінансове становище підприємства”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Методи оцінювання вартості підприємства.
2. Політика управління власним капіталом.
3. Управління залученням капіталу за рахунок зобов'язань.
4. Управління залученням банківського кредиту.
5. Управління залученням кредиту на ринку цінних паперів.

Ключові терміни: капітал, власний капітал, забор'язання, структура капіталу, вартість капіталу, показники вартості (ціни) капіталу, середньозважена вартість (ціна) капіталу, ефект фінансового лівериджу (важеля), вартість підприємства, дивідендна політика, амортизаційна політика, емісійна політика.

Питання для самоконтролю

1. Вартість (ціна) капіталу, що залучається підприємством з різних джерел.
2. Визначення середньозваженої ціни капіталу.
3. Розрахунок граничної ціни капіталу.
4. Склад власного капіталу і зобов'язань підприємства.
5. Визначення ціни елементів власного капіталу підприємства.
6. Визначення ціни елементів позичкового капіталу.
7. Підходи до вибору оптимальної структури капіталу підприємства.
8. Шляхи зниження середньозваженої вартості капіталу підприємства.
9. Розрахунок і сутність ефекту фінансового лівериджу (важеля).
10. Шляхи підвищення рентабельності власного капіталу підприємства.

11. Вплив ціни і структури капіталу на вартість підприємства.

Література [6; 20; 26; 43; 61–63]

Тема 8. Управління інвестиціями

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття та класифікація інвестицій. Сутність і види інвестиційної діяльності підприємства. Поняття та порядок формування інвестиційної політики підприємства.

Управління реальними інвестиціями. Інвестиційні проекти та порядок їх розробки. Методи оцінювання ефективності реальних інвестицій. Реалізація, моніторинг та постаудит інвестиційних проектів. Інноваційні інвестиції та їх роль у розвитку підприємства.

Управління фінансовими інвестиціями. Значення фінансових інвестицій для розвитку підприємства. Вибір варіанта фінансових інвестицій як вибір між прямими та портфельними інвестиціями. Оцінка ефективності фінансових інвестицій. Формування та управління портфелем фінансових інвестицій.

Індивідуальне завдання: управління інноваційними інвестиціями.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанувати теоретичними знаннями стосовно управління інноваційними інвестиціями.

Самостійна робота:

- 1) підготуватися до дискусії за проблемою “Вплив інвестиційної політики на розвиток підприємства”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Управління інвестиційним проектом.
2. Методи оцінювання ефективності інвестиційних проектів.
3. Зміст теорії “портфеля” Г. Марковиця.
4. Модель оцінювання вартості активів У. Шарпа та арбітражна модель С. Росса як відображення фактора ризику при оцінюванні вартості фінансових інвестицій.
5. Особливості управління прямими і портфельними фінансовими інвестиціями.
6. Засоби вибору найвигідніших фінансових інвестицій.

Ключові терміни: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний проект, реальні інвестиції, фінансові інвестиції, інноваційні інвестиції, портфель інвестицій, моніторинг та постаудит інвестиційних проектів, показники оцінювання ефективності інвестицій: чиста нинішня вартість, строк окупності, індекс доходності, внутрішня норма доходу.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види інвестицій.
2. Напрями інвестиційної діяльності підприємства.
3. Визначення терміну окупності капіталовкладень; застосування цього показника при виборі інвестиційних проектів.
4. Метод простої (бухгалтерської) норми прибутку, його переваги і недоліки при виборі інвестиційних проектів.
5. Застосування методу чистої нинішньої вартості (*NPV*) при експертизі інвестицій.
6. Визначення внутрішньої норми доходу (*IRR*) інвестиційного проекту і використання цього показника при експертизі інвестицій.
7. Використання показників “цикл життя проекту” та “термін окупності капіталовкладень” при прийнятті інвестиційних рішень.
8. Організація управління реальними інвестиціями (капіталовкладеннями).
9. Організація управління портфельними інвестиціями.
10. Оцінювання ризикованості інвестиційного проекту за допомогою аналізу чутливості до погіршення попередніх умов.
11. Оцінювання ризикованості інвестиційного проекту за допомогою поділу грошового потоку на надійну і ризиковану частини.

Література [3; 10; 21; 40; 47; 51; 63]

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття та класифікація фінансового ризику. Характеристика основних видів фінансових ризиків: кредитного, відсоткового, валютного, ризику втрати платоспроможності та фінансової незалежності, ризику втрати прибутку.

Управління ризиком як одна з функцій фінансового менеджменту. Завдання управління ризиком щодо зменшення його рівня, мінімізації фінансових втрат від настання ризикового випадку.

Зміст процесу управління ризиком, як сукупність таких дій:

- 1) ідентифікація ризику;
- 2) розробка стандартів припустимого рівня ризику;
- 3) аналіз рівня ризику за різними варіантами рішень, що приймаються;
- 4) прийняття рішень щодо прийняття або відхилення ризику;
- 5) розробка системи заходів щодо зменшення рівня ризику та мінімізації обсягу втрат від настання ризикових випадків.

Статистичні, експертні та змішані методи оцінювання ступеня ризику.

Напрями і шляхи мінімізації ризиків. Внутрішнє та зовнішнє страхування фінансових ризиків. Диверсифікація діяльності, портфельні стратегії, хеджування та інші прийоми мінімізації ризиків.

Індивідуальне завдання: зовнішнє страхування фінансових ризиків.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанувати теоретичними знаннями щодо зовнішнього страхування фінансових ризиків.

Самостійна робота:

- 1) підготуватися до дискусії за проблемою “Диверсифікація як засіб зменшення рівня ризику”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Методи оцінювання ступеня ризику.
2. Стратегії зменшення рівня ризику та мінімізації обсягу втрат від настання ризикових випадків.
3. Управління валютним ризиком.
4. Оцінювання ризику втрати платоспроможності та фінансової незалежності.

Ключові терміни: фінансовий ризик, кредитний ризик, відсотковий ризик, валютний ризик, ризик втрати платоспроможності та фінансової незалежності, ризик втрати прибутку, ідентифікація ризику, диверсифікація діяльності, портфельні стратегії, хеджування.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види фінансових ризиків.
2. Зміст процесу управління фінансовими ризиками.

3. Методи страхування фінансових ризиків.
4. Методи кількісного оцінювання ступеня ризику.
5. Прийоми мінімізації ризиків.

Література [21; 25; 26; 41; 62; 63]

Тема 10. Аналіз фінансових звітів

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття та завдання аналізу фінансової звітності з оцінювання платоспроможності, кредитоспроможності, фінансової незалежності, ділової активності, ліквідності балансу, фінансової стійкості. Види аналізу фінансової звітності: експрес-аналіз, поглиблений аналіз, аналіз фінансових результатів, аналіз фінансового становища, аналіз руху грошових коштів тощо. Характеристика основних методів фінансового аналізу. Порядок здійснення аналізу балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал підприємства. Показники фінансового стану підприємства. Формули розрахунку показників динаміки, структури та фінансових коефіцієнтів, що характеризують фінансове становище підприємства. Оцінювання ліквідності балансу. Оцінювання кредитоспроможності підприємства за даними аналізу фінансової звітності. Різниця в методах проведення експрес-аналізу та поглибленого аналізу фінансового становища неплатоспроможних підприємств. Інтегральні показники фінансового становища підприємства, сфера їх застосування.

Індивідуальне завдання: методика оцінювання кредитоспроможності підприємства.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанувати теоретичними знаннями стосовно методики оцінки кредитоспроможності підприємства.

Самостійна робота:

- 1) здійснити аналіз фінансового становища на основі даних підприємства (дод. 1–3);
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Порядок здійснення аналізу балансу.
2. Порядок здійснення аналізу звіту про фінансові результати.
3. Порядок здійснення аналізу звіту про рух грошових коштів.

4. Порядок здійснення аналізу звіту про власний капітал підприємства.

Ключові терміни: фінансовий аналіз, платоспроможність, фінансова незалежність, кредитоспроможність, ділова активність, ліквідність балансу, фінансова стійкість, експрес-аналіз, поглиблений аналіз, аналіз фінансового становище підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Основні методи і прийоми аналізу фінансової звітності.
2. Показники оцінювання фінансового становища підприємства за даними аналізу фінансової звітності.
3. Формули розрахунку показників, що характеризують фінансове становище підприємства.
4. Основні показники кредитоспроможності підприємства.
5. Різниця між експрес-аналізом і поглибленим аналізом фінансового становище.

Література [6–8; 11; 12; 15; 29; 34; 41; 52; 73]

Тема 11. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Сутність і завдання фінансового планування. Види планування: стратегічне, поточне та оперативне; довгострокове, середньострокове, короткострокове.

Місце фінансового планування у загальній системі планування на підприємстві. Види фінансових планів. Системний взаємозв'язок між фінансовими планами (взаємозв'язок та взаємодоповнення між їх показниками). Основні принципи, етапи та методи фінансового планування. Нормативний, балансовий та економіко-статистичний методи планування. Метод відсоткової залежності від виручки для планування фінансових звітів.

Зміст фінансового розділу бізнес-плану. Бюджетування як технологія поточного та оперативного фінансового планування. Види бюджетів та організація бюджетування на підприємстві. Реалізація фінансової стратегії в ході складання та виконання фінансових планів. Організація контролю за виконанням фінансових планів.

Індивідуальне завдання: бюджетування на підприємстві.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанувати теоретичними знаннями стосовно організації бюджетування на підприємстві.

Самостійна робота:

- 1) підготуватися до дискусії за проблемою “Реалізація фінансової стратегії в ході складання та виконання фінансових планів”;
- 2) підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Основні об’єкти внутрішньофірмового фінансового планування.
2. Етапи процесу фінансового планування на підприємстві.
3. Зміст, порядок складання і призначення плану грошових надходжень і витрат.
4. Розробка фінансового розділу бізнес-плану.

Ключові терміни: стратегічне, поточне та оперативне фінансове планування; фінансова стратегія, фінансова політика, фінансовий розділ бізнес-плану, бюджетування, план грошових надходжень і витрат, план доходів і витрат.

Питання для самоконтролю

1. Сутність і завдання фінансового планування.
2. Види планування.
3. Види фінансових планів.
4. Основні принципи, етапи та методи фінансового планування.
5. Зміст фінансового розділу бізнес-плану.
6. Бюджетування на підприємстві.

Література [17; 21; 30; 60; 63; 69; 75]

Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття банкрутства та його види. Основні причини кризового становища підприємства. Ознаки передкризового та кризового становища підприємства.

Аналіз загрози банкрутства та діагностика рівня фінансової кризи. Показники, що використовуються для оцінювання загрози банкрутства. Моделі оцінювання загрози банкрутства. Внутрішні механізми та етапи фінансової стабілізації підприємства. Розроблення програми

антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства. Поняття санації. Етапи управління санацією. Основні види санаційних заходів. Планування фінансової санації. Оцінювання ефективності здійснення програми антикризових заходів.

Індивідуальне завдання: методи відновлення платоспроможності підприємства.

Тип завдання: опрацювання навчально-методичної, монографічної, періодичної та інформаційно-довідкової літератури з проблем теми.

Мета завдання: опанувати теоретичними знаннями стосовно відновлення платоспроможності підприємства.

Самостійна робота: підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Аналіз загрози банкрутства та діагностика рівня фінансової кризи.
2. Показники та моделі оцінювання загрози банкрутства.
3. Розроблення програми антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства.
4. Етапи управління санацією.

Ключові терміни: банкрутство, фінансова криза, санація, санаційні заходи.

Питання для самоконтролю

1. Основні фактори, що спричиняють кризове фінансове становище підприємства.
2. Ознаки передкризового та кризового становища підприємства.
3. Методи відновлення платоспроможності підприємства.
4. Програма антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства.
5. Планування фінансової санації.

Література [4; 9; 11; 12; 21; 24; 37; 42; 46; 54; 55; 67]

ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ) ЗАНЯТЬ

Семінар 1. Питання для обговорення.

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

1. Поняття та функції фінансового менеджменту.
2. Організація фінансового менеджменту на підприємстві та його завдання.
3. Організація управління фінансами підприємств різних організаційно-правових форм.
4. Принцип комерційного розрахунку, як основний принцип фінансового менеджменту на підприємстві.
5. Процес прийняття фінансових рішень.
6. Форми прийняття фінансових рішень.
7. Врахування державного регулювання фінансової діяльності в ході прийняття фінансових рішень.

Література [5; 20; 26; 56; 61–63]

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

1. Організаційно-інформаційне забезпечення процесу управління фінансами.
2. Основні джерела інформації фінансового менеджера. Фінансова звітність підприємства.
3. Зміст і структура балансу підприємства.
4. Звіт про фінансові результати та інші види фінансових звітів, їх структура і зміст.

Література [2; 6–8; 20; 26; 56; 62; 63]

Семінар 2. Питання для обговорення.

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

1. Поняття грошового потоку та його види.
2. Зміст і завдання управління грошовими потоками.

3. Управління формуванням виручки від реалізації продукції, робіт, послуг.
4. Принципи управління дебіторською заборгованістю, отриманням банківських кредитів і формуванням інших вхідних грошових потоків.
5. Зміст і завдання управління вихідними потоками.
6. Аналіз грошових потоків. Зіставлення припливу і відпливу коштів.

Література [8; 18; 20; 28; 43; 70]

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

1. Поняття вартості грошей у часі як основна концепція, що лежить в основі визначення дохідності та вигідності фінансових операцій.
2. Методика розрахунку майбутньої та нинішньої вартості грошей.
3. Методика розрахунку майбутньої та нинішньої вартості грошей з урахуванням фактору інфляції.
4. Методика розрахунку майбутньої та нинішньої вартості грошей з урахуванням фактору ризику.

Література [20; 58; 60; 63; 65; 68]

Семінар 3. Питання для обговорення.

Тема 5. Управління прибутком

1. Процес управління прибутком.
2. Визначення “порогу” рентабельності (точки беззбитковості) та запасу “фінансової міцності”.
3. Аналіз і планування прибутку.
4. Політика розподілу прибутку.
5. Теорії дивідендної політики.

Література [1; 7; 19; 44; 62; 63]

Семінар 4. Питання для обговорення.

Тема 6. Управління оборотними активами

1. Оборотні активи, їх класифікація.
2. Аналіз оборотності оборотних засобів.
3. Нормування оборотних активів.

4. Методи управління товарно-матеріальними запасами.
5. Методи управління дебіторською заборгованістю.
6. Політика фінансування оборотних активів.
7. Методи розрахунку постійної потреби підприємства в оборотних активах.

Література [6; 20; 26; 49; 61–63]

Семінар 5. Питання для обговорення.

Тема 7. Вартість (ціна) і оптимізація структури капіталу

1. Розрахунок середньозваженої ціни капіталу.
 2. Визначення ефекту фінансового лівериджу (важеля).
 3. Вибір умов залучення кредиту. Розрахунок грант-елемента.
- Література* [6; 20; 26; 49; 61–63]

Семінар 6. Питання для обговорення.

Тема 8. Управління інвестиціями

1. Поняття та види інвестицій.
 2. Управління реальними інвестиціями.
 3. Оцінювання ефективності капіталовкладень (реальних інвестицій).
 4. Управління фінансовими інвестиціями.
- Література* [3; 10; 21; 40; 47; 51; 63]

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

1. Поняття фінансового ризику; класифікація ризиків.
2. Процес управління ризиком.
3. Якісна і кількісна оцінки ризиків. Методи кількісного оцінювання ступеня ризику.
4. Напрями і шляхи мінімізації ризиків. Страхування фінансових ризиків.

Література [21; 25; 26; 62; 63]

Семінар 7. Питання для обговорення.

Тема 10. Аналіз фінансових звітів

1. Аналіз динаміки і структури активів і пасивів балансу.

2. Оцінювання кредитоспроможності підприємства за даними аналізу фінансової звітності.
3. Експрес-аналіз фінансового становища підприємства.

Література [6–8; 11; 12; 15; 29; 34; 41; 52; 73]

Тема 11. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування

1. Основні об'єкти внутрішньофірмового фінансового планування.
2. Етапи процесу фінансового планування на підприємстві.
3. Методи розрахунку планового прибутку.
4. Складання планового балансу підприємства.
5. Зміст і призначення плану грошових надходжень і витрат.
6. Зміст фінансового розділу бізнес-плану.
7. Організація бюджетування на підприємстві.
8. Складання плану надходження та витрачання грошових коштів на підприємстві.

Література [17; 21; 30; 60; 69; 75]

Практичне заняття

Тема 10. Аналіз фінансових звітів

Завдання: розрахувати показники, що характеризують фінансове становище підприємства на основі фінансових звітів (дод. 1–3).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.97 № 283/97-ВР (зі змін. та допов.) // Баланс. — 1998. № 1(178). — С. 7–68.
2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 № 996-XIV/99-ВР // Все про бух. облік. — 2000. — № 11. — С. 4–9.
3. Закон України “Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 47. — С. 646.
4. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.99 № 784-XIV // Голос України. — 1999. — 31 серп.
5. *Господарський Кодекс України* від 16.01.04 № 436-IV // www.rada.kiev.ua

6. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 “Баланс”: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 // Все про бух. облік. — 2001. — № 37. — С. 58–62.
7. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку № 3 “Звіт про фінансові результати”: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 // Все про бух. облік. — 2001. — № 37. — С. 63–66.
8. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку № 4 “Звіт про рух грошових коштів”: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 // Все про бух. облік. — 2001. — № 37. — С. 67–70.
9. *Положення* “Про порядок формування та ведення єдиної бази даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство” від 11.04.01 № 77 // Укр. інвест. газ. — 2001. — 30 жовт.
10. *Методика* інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій від 31 березня 1998 р. № 22 // Офіц. вісн. Укр. — 1998. — № 13.
11. *Методика* проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій від 5 серпня 1997 р. № 81 // Офіц. вісн. Укр. — 1997. — № 32.
12. *Методичні рекомендації* щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства від 17 січня 2001 р. № 10 // Укр. інвест. газ. — 2001. — № 7.
13. *Абрютіна М. С., Грачев А. В.* Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учеб.-практ. пособие. — М.: Дело и Сервис, 1998. — 256 с.
14. *Бабич А. М., Павлова Л. Н.* Финансы: Учебник. — М.: ФБК — Пресс, 2000. — 320 с.
15. *Баканов М. И., Шеремет А. Д.* Теория экономического анализа: Учеб. пособие. — 4-е изд., доп. и перераб. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 416 с.
16. *Балабанов И. Т.* Основы финансового менеджмента: Учеб. пособие. — 3-е изд., доп. и перераб. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 525 с.
17. *Балабанов И. Т.* Финансовый анализ и планирование хозяйственного субъекта. — 2-е изд., доп. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 208 с.
18. *Бланк И. А.* Управление денежными потоками. — К.: Ника-Центр; Эльга, 2001. — 528 с.

19. *Бланк И. А.* Управление прибылью. — К.: Ника-Центр, 1998. — 544 с.
20. *Бланк И. А.* Основы финансового менеджмента. — К.: Ника-Центр, 1999. — Т. 1. — 592 с.
21. *Бланк И. А.* Основы финансового менеджмента. — К.: Ника-Центр, 1999. — Т. 2. — 512 с.
22. *Бригхем Е.* Основы финансового менеджмента: Пер. з англ. — К.: Молодь, 1997. — 1000 с.
23. *Ван Хорн Дж. К.* Основы управления финансами. — М.: Дело и Сервис, 1996. — 320 с.
24. *Василенко В. О.* Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: ЦНЛ, 2005. — 504 с.
25. *Вітлінський В. В., Верченко П. І.* Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2000. — 292 с.
26. *Гриджина М. В.* Финансовый менеджмент: — К.: МАУП, 2004. — 160 с.
27. *Заруба О. Д.* Основы финансового анализа та менеджмента: Навч. посіб. — К.: УФЗМБ, 1995. — 104 с.
28. *Геоніна К.* Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємства // Актуальні пробл. економіки. — 2004. — № 5. — С. 17–21.
29. *Ізмайлова К. В.* Финансовый анализ: Навч. посіб. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2001. — 152 с.
30. *Ириков В. А., Ириков И. В.* Технология финансово-экономического планирования на фирме. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 248 с.
31. *Карлбер К.* Бизнес-анализ с помощью EXCEL 2000. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 670 с.
32. *Ковалев А. И., Привалов В. П.* Анализ финансового состояния предприятия. — М.: Центр эконом. и маркетинг., 2000. — 203 с.
33. *Ковалев В. В.* Управление финансами: Учеб. пособие. — М.: Пресса, 1998. — 160 с.
34. *Ковалев В. В., Волкова О. Н.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учебник. — М.: Проспект, 2000. — 420 с.
35. *Коваленко Л. О., Ремньова Л. М.* Финансовый менеджмент: Навч. посіб. — Чернігів: ЧДІЕУ, 2001. — 456 с.

36. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия: проблемы, концепции и методы: Пер. с фр. — М.: Банки и биржи; ЮНИТИ, 1995.
37. Котилюк О. І., Штангрет А. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 168 с.
38. Крейншина М. Н. Финансовый менеджмент: Учеб. пособие. — М.: Дело и Сервис, 1998. — 304 с.
39. Крутик А. Б., Хайкин М. М. Основы финансовой деятельности предприятия: Учеб. пособие для вузов. — 2-е изд., доп. и перераб. — СПб.: Бизнес-пресса, 1999. — 450 с.
40. Лагода А. В. Інвестиційні проекти в системі прийняття інноваційних рішень (критерії пріоритетності) // Наукові праці. — К., 2005. — Вип. 3: Інноваційний менеджмент: проблеми формування в умовах перехідної економіки. — С. 232–235.
41. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Моногр. — К.: КНЕУ, 2001.
42. Лігоненко Л. О. Антикризисное управління підприємством: Моногр. — К.: КНТЕУ, 2001. — 580 с.
43. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. — К.: КНТЕУ, 2005. — 255 с.
44. Мазаракі А. А., Ушакова Н. М., Лігоненко Л. О. Економіка торговельного підприємства. — К.: Хрещатик, 2002.
45. Мальцев В. А. Финансовый менеджмент: введение в управление капиталом. — Новосибирск, 1999. — 136 с.
46. Маренков Н. Л., Касьянов В. В. Антикризисное управление. — М.: Нац. ин-т бизнеса; Ростов-н/Д: Феникс, 2004. — 512 с.
47. Мертенс А. В. Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. — К.: Киев. инвест. агентство, 2002. — 415 с.
48. Міжнародна інвестиційна діяльність: Підручник / Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський, О. М. Мозговий та ін.; За ред. Д. Г. Лук'яненка. — К.: КНЕУ, 2003. — 356 с.
49. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси: Пер. з англ. — К.: Вік; Глобус, 1992. — 383 с.
50. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом. — К.: Лібра, 2002. — 166 с.
51. Пересада А. А. Інвестування: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2004. — 252 с.
52. Родионова В. М., Федотова М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. — М.: Перспектива, 1995. — 99 с.

53. *Савицкая Г. В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособие. — 5-е изд., доп. и перераб. — Минск: ООО “Новое знание”, 2001. — 686 с.
54. *Самоукина Н. В.* Антикризисное управление компаний. — СПб.: Питер, 2003. — 192 с.
55. *Терещенко О. О.* Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2004. — 412 с.
56. *Трнев Н. Н.* Управление финансами: Учеб. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 494 с.
57. *Унковская Т. Е.* Финансовое равновесие предприятия. — К.: Генеза, 1997. — 328 с.
58. *Финансовый менеджмент: Учебник / Под ред. Н. Ф. Самсонова.* — М.: Финансы, 2000. — 495 с.
59. *Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна.* — К.: КНЕУ, 2000. — 384 с.
60. *Фінансовий менеджмент підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Краснова, Б. О. Жнякін.* — Донецьк: Альфа-прес, 2005. — 207 с.
61. *Финансовый менеджмент: Курс лекцій / М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, О. А. Стороженко, І. О. Плужников, К. С. Горячева.* — К.: НАУ, 2005. — 506 с.
62. *Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / А. Б. Гончаров.* — Харків, 2005. — 237 с.
63. *Финансовый менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович.* — Луцьк: Надстир'я, 2005. — 515 с.
64. *Хельферт Э.* Техника финансового анализа. — М.: Аудит, 1996. — 663 с.
65. *Холт Роберт Н.* Основы финансового менеджмента: Пер. с англ. — М.: Дело, 1993. — 128 с.
66. *Чавкин А. М.* Методы и модели рационального управления в рыночной экономике: разработка управленческих решений: Учеб. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 317 с.
67. *Чернявський А. Д.* Антикризисное управление: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2000. — 208 с.
68. *Четыркин Е. М.* Методы финансовых и коммерческих расчетов. — М.: Дело, 1995.

69. *Хруцкий В. Е., Сизова Т. В., Гамаюнов В. В.* Внутрифирменное бюджетирование: Настольная книга по постановке финансового планирования. — М.: Финансы и статистика, 2002.
70. *Шабінська С. А.* [Фінанси]: Навч.-метод. посіб. для аудиторної і самот. роботи студ. екон. спец. усіх форм навчання. — Харків, 2005. — Ч. 2: Фінанси підприємств: Організація грошових розрахунків. — 82 с.
71. *Шеремет А. Д., Сайфулина Р. С.* Методика финансового анализа: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 176 с.
72. *Шеремет А. Д., Сайфулина Р. С.* Финансы предприятий: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 343 с.
73. *Шеремет О. О.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2005. — 196 с.
74. *Шим Джей К., Сигел Джоел Г.* Финансовый менеджмент. — М.: Филинз, 1996. — 400 с.
75. *Шим Д. К., Сигел Д. Г.* Основы коммерческого бюджетирования: Пошаговое руководство. — М.: Азбука, 2001. — 496 с.

Додаткова

1. *Економічний аналіз: Навч. посіб. / За ред. М. Г. Чумаченко.* — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.
2. *Устенко О. Л.* Предпринимательские риски. — К., 1996. — 160 с.
3. *Финансовый менеджмент: Учебник / Г. Б. Поляк, И. А. Акодис, Г. А. Краева и др.* — М.: Финансы; ЮНИТИ, 1997. — 518 с.
4. *Финансовый менеджмент / Под ред. Е. С. Стояновой.* — М.: Перспектива, 1996. — 405 с.
5. *Финансовый менеджмент: Учебник / Н. Ф. Самсонов, Н. П. Баранникова и др.* — М.: Финансы; ЮНИТИ, 1999. — 495 с.
6. *Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / За ред. Г. Г. Кірейцева.* — К.: ЦНЛ, 2002. — 440 с.

Довідкова

1. *Бернар И., Колли Ж. К.* Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, английская, испанская терминология: В 2 т.: Пер. с фр. — М.: Междунар. отношения, 1994.
2. *Загородній А., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С.* Фінансовий словник. — 3-тє вид. — К.: Знання, 2001. — 587 с.
3. *Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б.* Современный экономический словарь. — 2-е изд., испр. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 479 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

БАЛАНС за 2006 рік

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	-	4,0
первісна вартість	011	-	4,5
накопичена амортизація	012	-	0,5
Незавершене будівництво	020	-	-
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	1299,1	1277,4
первісна вартість	031	1498,4	1503,0
знос	032	199,3	225,6
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	-	-
інші фінансові інвестиції	045	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	-	-
Відстрочені податкові активи	060	-	-
Інші необоротні активи	070	-	-
Усього за розділом I	080	1299,1	1281,4
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	63,7	92,3
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	-	-
незавершене виробництво	120	-	-
готова продукція	130	900,7	1000,7
товари	140	1039,0	1054,0

Продовження дод. 1

1	2	3	4
Векселі одержані	150	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	2332,9	1909,4
первісна вартість	161	2332,9	1909,4
резерв сумнівних боргів	162	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	-	-
за виданими авансами	180	-	-
з нарахованих доходів	190	-	-
із внутрішніх розрахунків	200	-	2,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	-	-
Поточні фінансові інвестиції	220	123,0	130,0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	60,4	61,6
в іноземній валюті	240	-	-
Інші оборотні активи	250	-	-
Усього за розділом II	260	4519,7	4250,0
III. Витрати майбутніх періодів	270	6,8	13,6
Баланс	280	5825,6	5545,0

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1326,1	1326,1
Пайовий капітал	310	-	-
Додатковий вкладений капітал	320	-	-
Інший додатковий капітал	330	270,5	270,5
Резервний капітал	340	324,4	324,4
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	1400,0	1517,0
Неоплачений капітал	360	-	-
Вилучений капітал	370	-	-
Усього за розділом I	380	3321,0	3438,0

1	2	3	4
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	-	-
Інші забезпечення	410	-	-
Цільове фінансування	420	-	-
Усього за розділом II	430	-	-
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	-	-
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	-	-
Відстрочені податкові зобов'язання	460	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	470	-	-
Усього за розділом III	480	-	-
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	-	-
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	-	-
Векселі видані	520	-	1038,3
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	2440,1	891,4
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	-	-
з бюджетом	550	5,2	141,8
з позабюджетних платежів	560	-	-
зі страхування	570	4,8	3,5
з оплати праці	580	35,4	29,4
з учасниками	590	-	2,6
із внутрішніх розрахунків	600	-	-
Інші поточні зобов'язання	610	19,1	-
Усього за розділом IV	620	2504,6	2107,0
V. Доходи майбутніх періодів			
Баланс	640	5825,6	5545,0

Керівник:

Головний бухгалтер:

**БАЛАНС
за 2005 рік**

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010		-
первісна вартість	011		-
накопичена амортизація	012		-
Незавершене будівництво	020		-
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	1050,1	1299,1
первісна вартість	031	1312,6	1498,4
знос	032	80,9	199,3
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	-	-
інші фінансові інвестиції	045	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	-	-
Відстрочені податкові активи	060	-	-
Інші необоротні активи	070	-	-
Усього за розділом I	080	1050,1	1299,1
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	50,7	63,7
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	-	-
незавершене виробництво	120	-	-
готова продукція	130	746,2	900,7
товари	140	830,7	1039,0
Векселі одержані	150	-	-

1	2	3	4
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	1845,1	2332,9
первісна вартість	161	1845,1	2332,9
резерв сумнівних боргів	162	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	-	-
за виданими авансами	180	-	-
з нарахованих доходів	190	-	-
із внутрішніх розрахунків	200	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	-	-
Поточні фінансові інвестиції	220	95,8	123,0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	44,5	60,4
в іноземній валюті	240	-	-
Інші оборотні активи	250	-	-
Усього за розділом II	260	3613	4519,7
III. Витрати майбутніх періодів	270	5,2	6,8
Баланс	280	4668,3	5825,6

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1216,3	1326,1
Пайовий капітал	310	-	-
Додатковий вкладений капітал	320	-	-
Інший додатковий капітал	330	220,4	270,5
Резервний капітал	340	160,8	324,4
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	1210,9	1400,0
Неоплачений капітал	360	-	-
Вилучений капітал	370	-	-
Усього за розділом I	380	2808,4	3321,0
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	-	-

1	2	3	4
Інші забезпечення	410	-	-
Цільове фінансування	420	-	-
Усього за розділом II	430	-	-
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	-	-
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	-	-
Відстрочені податкові зобов'язання	460	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	470	-	-
Усього за розділом III	480	-	-
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	-	-
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	-	-
Векселі видані	520	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1802,0	2440,1
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	-	-
з бюджетом	550	16,3	5,2
з позабюджетних платежів	560	-	-
зі страхування	570	3,1	4,8
з оплати праці	580	23,9	35,4
з учасниками	590	-	-
із внутрішніх розрахунків	600	-	-
Інші поточні зобов'язання	610	14,6	19,1
Усього за розділом IV	620	1859,9	2504,6
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	4668,3	5825,6

Керівник:

Головний бухгалтер:

Підприємство: Товариство з обмеженою відповідальністю за ЄДРПОУ	31393355
Територія: м. Київ за КОАТУУ	2600
Форма власності: приватне за КВФ	20
Орган державного управління: за СПОДУ	01104
Галузь: приладобудування за ЗКГНГ	19400
Вид економічної діяльності: виробництво обладнання за КВЕД	51.70.0
Кількість підприємств:	
Одиниця виміру: тис. грн.	Контрольна сума

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

за 2006 рік

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період (2006 р.)	За попередній період (2005 р.)
1	2	3	4
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	3544,1	2882,0
Податок на додану вартість	015	(590,7)	(486,3)
Акцизний збір	020	-	-
Інші збори або податки з обороту	025	-	-
Інші вирахування з доходу	030	4,3	5,96
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	2949,1	2395,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(2072,2)	(1879,8)
Валовий:			
прибуток	050	876,9	515,9
збиток	055	(—)	(—)
Інші операційні доходи	060	125,2	30,4
Адміністративні витрати	070	(103,1)	(50,2)

Продовження дод. 3

1	2	3	4
Витрати на збут	080	(314,61)	(160,3)
Інші операційні витрати	090	(157,79)	(106,3)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	426,6	315,2
збиток	105	-	-
Дохід від участі в капіталі	110	-	-
Інші фінансові доходи	120	-	-
Інші доходи	130	0,2	0,3
Фінансові витрати	140	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	150	-	-
Інші витрати	160	(28,0)	(11,4)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	398,8	304,1
збиток	175	-	-
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(99,7)	(76,03)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	-	-
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	299,1	228,08
збиток	195	-	-
Надзвичайні:			
доходи	200	-	-
витрати	205	-	-
Податки з надзвичайного прибутку	210	-	-
Частки меншості	215	-	-
Чистий:			
прибуток	220	299,1	228,08
збиток	225	-	-

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За 2005 р.	За 2004 р.
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	1705,31	1514,8
Витрати на оплату праці	240	352,8	216,0
Відрахування на соціальні заходи	250	127,0	77,8
Амортизація	260	304,8	281,7
Інші операційні витрати	270	157,79	106,3
Разом	280	2647,7	2196,6

**III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ
ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ**

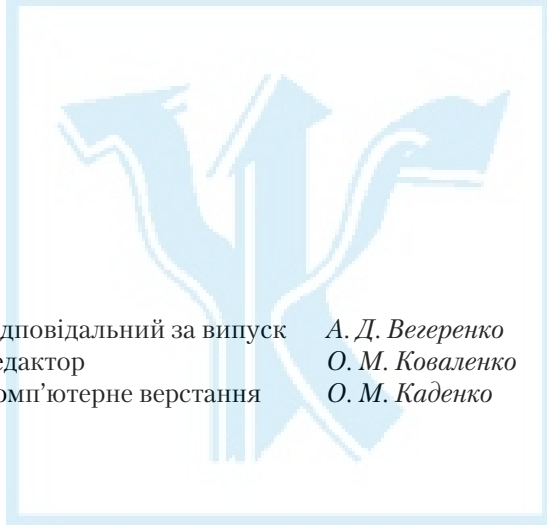
Найменування показника	Код рядка	За 2005 р.	За 2004 р.
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300		-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	320		-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	330		-
Дивіденди на одну просту акцію	340		-

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Фінансовий менеджмент”	4
Зміст матеріалу для самостійного вивчення дисципліни “Фінансовий менеджмент”	5
Зміст семінарських занять.....	24
Список літератури	27
Додатки.....	34

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *О. М. Каденко*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3349

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП